

adhatjuk azt, felkészültségünk, személyes erőnk és a közösség segítségével.

Ezért örülünk tehát, hogy a „dráma” bekerült a magyar alaptantervbe, mert úgy látjuk, hogy a jelenléttel bíró, a hatni tudó, az örökítő és teremtő ember közös

alak a hagyományátadás és a drámapedagógia határ-területén.

S remélhetünk, mert — ahogy ez a konferencia is mutatja — nincs egyedül.

Felszállópálya avagy mit tanulnak Gabnai Katalin drámatanárai a főiskolán?

Nincs hálátlanabb újságírói feladat, mint felkészült alannyal interjút csinálni. Egyszerű médiummá válik ilyenkor a legbecsvágyóbb tollforgató is. Jelen esetben még az is nehezítette a dolgot, hogy maga az alany is csupán (!) médiuma volt saját életművének. Be sok „há-lás” interjút készítettem életem során Gabnai Katalinnal! Valahányszor megfaggattam: mi az oka, hogy a drámapedagógiai mesterség Magyarországon lábra nem tud kapni, drámai erejű heroikus passzimizmussal sorolta, mióta, és mi mindenféle javaslattal bombázza lassan de biztosan növekvő, ám mindörökké maroknyiságra ítéltetett elszánt csapatával egyetemben az illetékes oktatási hatóságokat a drámapedagógia eszközrendszerének elfogadtatásáért. Most majd hogyanem lelohasztotta publicisztikai nekifeszülésemet az az egyszerű öröm, mellyel a „tanárnő” a drámapedagógia győzedelmét zengte.

Mielőtt bárki is fennakadna ezen, gyorsan megnyugtatom az olvasót: az újságíró nem tiszteletre méltó alanya örömét nehezményezi, de valahogy fel kell dolgoznia azt a tényt, hogy egy szót sem tud — mert nem is szükséges — hozzátenni az interjú során elhangzott információkhoz. Miután tehát imígyen kipufogta magát, beismeri az újságíró, hogy alanyának teljesen igaz van: a DPM olvasóinak érdeklődését nem szükséges már „fölkeltetni a téma iránt”, számukra a tényszerű közlés lesz a legizgalmasabb olvasnivaló.

S még annyival tartozom interjú-alanyomnak, hogy leszögezzem és hangsúlyozzam: nem az illúziók világába való emelkedésnek köszönhető mostani beszélgetésünk szokatlanul derűs hangneme, hanem a „történelmi” pillanatnak, amikor is a drámapedagógia éppen polgárjogot nyert oktatási rendszerünkben: a Nemzeti alaptanterv alapelveket tartalmazó részében önálló pontként szerepel a *Színház és dráma* — „mint tantárgy és mint módszer (amely) — képzett nevelő segítségével — minden korosztály iskolai munkájában helyet kaphat.”

Ettől kezdve tehát a drámapedagógia végre hátszéllel hajózhat a magyar oktatási rendszer Szkhüllái és Kharübdiszzei közt. Most már csak „legénység” legyen!

Az alábbiakban erről az egyetlen dologról lesz majd szó: a *drámapedagógusok szakmai képzési rendszeréről*. Aki pedig száraznak találja a most következő információáradatot, képzelje a szavak mögé Gabnai Katit (hisz végül is ez mégiscsak afféle interjú volna)!

A 120 órás képzésről ezúttal nem kell túl sokat beszélni, elég itt annyit hangsúlyozni, hogy a drámajátékvezetés igenis szakma. A kulturális szakképesítési jegyzék (MK 191. sz.) *közművelődési szakember* kategóriájába szint és tevékenység leírásával beletartozik a drámajátékvezető is. Jó tudni, hogy szakképzési azonosítószámai: 89-4-3713 és 12 3 0 05. Ilyen típusú képzést mindenfajta intézmény szervezhet, vizsgabizonyít-

ványt azonban csak a Magyar Drámapedagógiai Társaság adhat.

A felsőoktatásban elsősorban két intézményt kell megemlíteni, melyek pedagógus-diploma után 400 órás, négy féléves szakosító továbbképzést szerveznek. Az egyik a zsámbéki Katolikus Tanítóképző Főiskola, mely a csepeli Általános Művelődési Központ szorgalmazására és gyakorlati közreműködésével, lényegileg csepeli helyszínnel működteti az említett továbbképzést. A felvételi beszélgetések a nyár elején zajlanak le. Jelentkezni Szűcs Istvánnénál lehet a 06-23-342-122-es telefonszámon.

Hasonló továbbképzések zajlanak dél-dunántúli vonzaskörrel a kaposvári Tanítóképző Főiskola szakmai vezetésével. A kurzusok mindkét főiskolán tandíjasok.

A Színház- és Filmművészeti Főiskola úgyszintén pedagógus-diplomások részére indít 3 évenként *Színházelmélet-drámapedagógia* szakot. Ez a képzés a Lengyel György igazgató-rendező-színháztörténész által hosszú évek óta irányított színházelméleti képzésbe épülhetett bele. Az első társaság — melynek osztályvezető tanára is Lengyel György — most vizsgázik. Meg kell jegyezni, hogy 17-ük közül kilencen már tanítanak a felsőoktatásban. Ezeket az embereket éppen arra képezzük, hogy ezen a fokon mintegy magvát alkossák a drámapedagógus-képzésnek. Az érdeklődés szerencsére eléggé nagy, az idén 131-en jelentkeztek, ebből 20-at vehetünk fel, bár szeretném ezt a számot 25-re tágítani. Természetesen ez is tandíjas képzés, félévenként 10 000 forint.

A képzésnek természetesen vannak standard tantervi keretei, de igyekszünk a tantervet is mindig az adott társaság adottságaihoz és igényeihez igazítani. Lehet egy adott társaság inkább elméleti, vagy inkább gyakorlati érdeklődésű. Mindkét típusnak megvan a helye a szakmában.

Az általános keretek között az első tanév lényegében a készségfejlesztésre szánódik, a másodikban már a különféle célokra *alkalmazott drámajátékok* következnek. A harmadik év a klasszikus színházi produkciók elemzésének, pedagógiai feldolgozásának ideje (drámaelemzés, színházlátogatások előkészítése, produkciók megbeszélése, jelenettanulmány és így tovább).

Természetesen nagyon fontos az idegen nyelvek ismerete, hisz a „kulturális diplomácia” is egyre fontosabb összetevője lesz szakmánknak, a nemzetközi kapcsolatok iránti rohamosan növekvő igény miatt. Nem szükséges ecsetelni, mit jelentenek ezek a szakma fejlődésében.

A jövőre nézve is valami olyafélen kellene gondolkodnunk, hogy a drámapedagógia *nappali képzésként* összekapcsolódhasson az egyetem nyelvi fakultásaival, és a hallgatók „áthallgathassanak”.

Jelenleg a pedagógusképző főiskolákon, egyetemeken 1/2 1 éves speciálkollégiumi vagy 300-400 órás szakkollégiumi formában ismerkedhetnek a tanító- vagy tanárjelöltek a drámapedagógiával. A szakma fejlődése megkívánna, hogy bizonyos számú főhivatású szakember is kiképződjék — márcsak a derékhad minél színvonalasabb képzésének érdekében is.

Az itten, színművészeti főiskolai tapasztalatok is azt mutatják, hogy ezt a szakmát csak teljes odaadással lehet igazán tanulni, mégpedig állandó, napi kommunikációs kapcsolatban gyermek- vagy felnőtt-csoportokkal.

E képzés — azon túl, hogy a neve is kettős (Színházelmélet-drámapedagógia) — valóban két fő célt tart szem előtt: árnyalt és rugalmas gondolkodású, elemző-kész elméleti és gyakorlati szakembereket akar nevelni, ugyanakkor a mindennapi kommunikációban jártas szervezőket is, akik meg tudják teremteni a szakmai munka hátterét (tanfolyamok, táborok, találkozók, konferenciák és így tovább).

Befejezésül hadd említsem rögtön egy nemzetközi eseménysorozat tervét. Az IDEA (a drámatanárok nemzetközi szervezete) segítségével évente hatnapos

workshopot tervezünk, melyen a tagországok 2-2 tréner mutatná be az alkalmanként négy-négy országból toborzódott résztvevő-gárdának saját „nemzeti” eszköztára egy-egy „reprezentatív” drámapedagógiai módszerét-eszközét. A műhelymunkában meghívottként egy-két nem-tag ország néhány drámapedagógusa is részt vehetne.

De zökkenjünk vissza a jelenbe: ősszel indul itt, a Főiskolán a második Színházelmélet-drámapedagógia osztály. Most olvasom a felvételi dolgozatokat. Izgalmas társaság, egészen más karakterű, mint az előző. Most számukra kell „testre szabott” tantervet készíteni... Aztán talán majd a tanításra is jut valami időm...

Függöny

— Azaz köszönöm, Kati, hogy a munka dandárjában időt szakítottál erre a beszélgetésre, és külön köszönöm — a szakma nevében is — az összefogott, tárgyyszerű tájékoztatást.

Trencsényi Imre

ELMÉLET

Ann M. Shaw

A gyermek és az „improvizatív dráma” kapcsolódása

Az amerikai drámapedagógus és kutatónak ez a dolgozata első ízben 1982-ben látott napvilágot magyar fordításban, mégpedig a Népművelési Intézet kiadásában, a GYERMEKDRAMATURGIA II. című füzetben. Oktatási segédanyag volt ez, s kézirat gyanánt jelzéssel jelent meg. Most, hogy immár drámapedagógiából vizsgázni is lehet, arra jöttünk rá, hogy Ann M. Shaw írása fontos a mai tanulni vágyóknak is. Hiánypótló vizsgaanyag a gyermeki viselkedés és a drámajáték kapcsolatáról, a „mintha magatartás” lélektanáról, a drámatanárról és a gyermek viszonyáról, és arról, hogymi a drámapedagógia, az ő szóhasználatára szerint az improvizatív dráma, tantárgy-e vagy módszer?

Kisebbségi kihagyásokkal hoztuk le a dolgozatot.

„Szimbolikus folyamat és dráma

Hogy a legelején kezdjem, mi emberek olyan állatok vagyunk, akik a világot szimbolikusán fogjuk fel és hozzuk létre. Susanne Langer mondja, hogy „a szimbolizálás nem döntő cselekvés a gondolkodásban...”, de döntő cselekvés a gondolkodáshoz, és megelőzi azt.” Az a véleménye, hogy az agy nem csupán nem közvetítő állomás, hanem egy nagy transzformátorhoz hasonlít inkább:

„Az a körülmény, hogy az emberi agy szüntelenül végzi a hozzá beérkező tapasztalati adatok szimbolikus átalakításának munkáját, a többé-kevésbé spontán eszméknek valóságos forrásává teszi az agyat. Mivel minden följegyzett tapasztalat cselekvésbe igyekszik torkolni, egészen természetes, hogy a tipikusan emberi ténykedés a kézzelfogható cselekvés tipikusan emberi formáját kívánja meg; és éppen ezt találjuk meg az eszmék tiszta kifejezésében.”

A fiatal gyermek szimbolikus viselkedése gyakran ölti a tapasztalatok közvetlen utánzásának és valami

olyan viselkedésnek a formáját, mintha ő maga volna az elképzelt személy, dolog, vagy az elképzelt körülmények között élő valaki. Így játssza el a gyermek a kisbabáját etető mamát, az eget végighasító repülőgépet, a születésnap társaságot. Hans Furth mutat rá, Piagetnek a szenzomotorikus megismerés és a szimbolikus viselkedés közti különbségtételét fejtegetve:

„Amikor a hároméves gyermek „mamát”, vagy „aludni megyünk”-öt játszik, gesztusait nem tudná végrehozni, ha a szemével vagy az alvással kapcsolatos ismeretei fizikai cselekvéshez tapadnának. Ne feledjük, hogy az alvás szenzomotorikus ismerete a tényleges alvás. Amikor a gyermek alvást játszik, megismerése már láthatóan tuljuttott a szenzomotorikus szinten, többé nem kötődik teljesen a külső cselekvéshez, s ezért a gyermek már szimbolikus alvás formájában képes közölni ismereteit.”

A gyermek szimbolikus viselkedésében találjuk meg a legkorábbi megnyilvánulását annak a folyamatnak és formának, ami az általunk drámának nevezett művészet jellemzője. S minthogy a dráma műfaja már készen áll, ezt a játékfajtát „dramatikus játék”-nak kezdjük nevezni. Nem szabad elfelejtenünk, hogy a drámát ez a